

Київський університет імені Бориса Грінченка

Факультет суспільно-гуманітарних наук

Кафедра філософії та релігієзнавства

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГУМАНІТАРНО-СВІТОГЛЯДНІ СТУДІЇ: ЕТИКА

для студентів

спеціальності	033 Філософія
освітнього рівня	першого (бакалаврського)
освітньої програми	033.00.01 Філософія

Київ – 2022

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма № <u>086/У/22</u>	
<u>Жильцов</u> (підпис)	<u>Ж.О.</u> (прізвище, ініціали)
«	» 20 <u>22</u> р.

Розробник: Ковальчук Наталія Дмитрівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та релігієзнавства Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач: Омельченко Юрій Васильович, кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри філософії та релігієзнавства Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії Історико-філософського факультету

Протокол від 13 вересня 2022 року № 2

Завідувач кафедри д.філос.н, проф. Іван ОСТАЩУК

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми

13 .09.2022р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми

 Ярослав ПАСЬКО

Робочу програму перевірено

13 .09.2022р.

Заступник декана

 Віталій ЗАВАДСЬКИЙ

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Обов'язкова дисципліна	
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	30	
Курс	1	-
Семестр	1	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	1	
Обсяг кредитів	1	-
Обсяг годин, в тому числі:	30	-
Аудиторні	16	-
Модульний контроль	2	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	14	-
Форма семестрового контролю	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Концепція гуманітарної освіти передбачає викладання дисциплін, спрямованих на глибоке вивчення місця і ролі людини в складних історичних процесах, в житті сучасного суспільства. Це, зокрема, такі “культурологічні” предмети, як етика та естетика. Вони безпосередньо пов'язані з потребами української держави і суспільства у формуванні моральних якостей працівників різних професій. І в першу чергу тих, хто має справу з людьми, чия діяльність опосередкована комплексом моральних норм.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей освітньої програми підготовки:

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-02. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-03. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК-04. Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК-06. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-11. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
	ЗК-12. Здатність діяти на підставі етичних міркувань (мотивів).
	ЗК-13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
	ЗК-14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і

	технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-03. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про розвиток основних філософських ідей, учень та напрямків.
	СК-04. Усвідомлення особливостей і місця вітчизняної інтелектуально-філософської традиції у світовій.
	СК-05. Здатність аналізувати сучасні філософські проблеми та вчення.
	СК-08. Здатність оперувати філософською термінологією для розв'язання професійних завдань.
	СК-09. Здатність застосовувати в професійній діяльності філософські методи і підходи.
	СК-10. Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальнонаукової проблематики.
	СК-11. Здатність застосовувати в професійній діяльності знання про засади, розвиток і сучасний стан наукового та гуманітарного знання.
	СК-13. Здатність брати участь у наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН-01. Розуміти сенс філософії, її місце в системі культури.
ПРН-02. Розуміти розмаїття та специфіку філософських дисциплін, знати філософську термінологію.
ПРН-03. Знати основні етапи, напрямки в історії світової та вітчизняної філософії.
ПРН-04. Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальногуманітарної проблематики.
ПРН-06. Мати обізнаність щодо основних напрямів, тенденцій, проблематики сучасної філософії.
ПРН-07. Розуміти сучасну наукову картину світу, її основні проблеми та суперечності.
ПРН-10. Мати навички реферування, систематизованого огляду та порівняльного аналізу філософської та загальнонаукової літератури.
ПРН-12. Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано.
ПРН-15. Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності.
ПРН-16. Вміти застосовувати загальногуманітарні та філософські знання в різних сферах життєдіяльності.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль I Етика як філософська наука							
Тема 1. Предмет етики в системі наукового знання		2	2		-	-	4
Тема 2. Поняття та структура моральної свідомості		2	2		-	-	6
Тема 3. Добро і зло як провідні етичні категорії		2		4	-	-	4
Модульний контроль	2	-					
Разом		6	4	4	-	-	14
Підготовка та проходження контрольних заходів	-						
Усього	30	6	4	4	-	-	14

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Етика як філософська наука

Тема 1. Предмет етики в системі наукового знання

Проблема термінології. Походження поняття «етика». Зародження і становлення етичної думки. Етика як філософська наука. Предмет науки етики, його історична динаміка. Предметне поле сучасної етики. Функції етики. Етика в структурі міжпредметних зв'язків. Інтеграція етики з культурологією, соціологією, психологією, релігієзнавством. Зв'язок етики із загально-світоглядною проблематикою.

Тема 2. Поняття та структура моральної свідомості

Місце моральної свідомості в системі моралі. Поняття моральної свідомості. Норма як елемент моральної свідомості. Зв'язок моральних норм з реальною практикою людського життя. Імперативність, здатність до універсалізації як основні риси моральних норм. Моральні принципи та їх основна характеристика. Моральні мотиви в структурі моральної свідомості. Мотив як зацікавленість людини в певній дії. Ціннісні орієнтації в структурі моральної свідомості. Два типи цінностей в структурі моральної свідомості: цінності, сенс яких визначається духовними потребами та інтересами людей, і смисложиттєві цінності. Святині та їх роль в розвитку моральної свідомості.

Тема 3. Добро і зло як провідні етичні категорії

Добро провідна ідея моральної свідомості. Благо і добро. Зміст поняття добро. Зло як анти благо і моральне зло. Вили морального зла та єдність його природи. Проформи зла:

ворожість та розпущеність. Типові концепції зла та їх спільна основа. Порушення суб'єктом зла порядку і міри світу, зосередженість на собі,самоствердження себе за рахунок інших і всупереч іншим – основні і характерні риси зла. Субстанціональність добра і антисубстанціональність зла.

Банальне зло як різновид зла та його антигуманний зміст. Взаємовідношення добрі і зла. Можливість зла як передумова морального добра. Альтернативні концепції взаємовідношення добрі і зла. Несилова концепція взаємодії добра і зла. Цінність на яку вчинок спрямований і цінність яку він несе.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	3	3
Відвідування семінарських занять	1	2	2
Відвідування практичних занять	1	2	2
Робота на семінарському занятті	10	2	20
Робота на практичному занятті	10	1	10
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15
Виконання модульної роботи	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-
	Разом		77
Максимальна кількість балів: 132			
Розрахунок коефіцієнта: в першому семестрі немає точки контролю			

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання:

- На основі «Києво-Печерського Патерика» проаналізуйте поняття святості в трьох ракурсах :
 - святе місто,
 - святий простір,
 - свята людина.
- Розкрийте сутність етики як філософської дисципліни.
- Розкрийте феномен морального зла на конкретних прикладах.
- Чи погоджуєтесь Ви з висловом Ніцше, що абсолютне зло рідкісна квітка?
- Чому зло не є субстанціональним, а добро є?
- Доведіть, що існує необхідність поділу етики на теоретичну та практичну.
- Які аргументи наводить М. Булгаков в романі «Майстер і Маргарита» на користь несилової концепції співвідношення добра і зла?

6.3 **Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.**

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

6.4 **Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.**

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік. *Методи письмового контролю:* модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Комп'ютерного контролю:* тестові програми.
- *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

Форма проведення іспиту:

Комбінована. Екзаменаційний білет складається з завдань, які включають питання з аналізу першоджерел, а також тестові завдання. Студент письмово дає відповіді на питання з аналізу першоджерел, а також письмові відповіді на тести.

Тривалість проведення:

2 академічні години для письмової відповіді.

Максимальна кількість балів:

40 балів. З них: За відповіді на питання з аналізу першоджерел – 20 балів. За відповіді на тестові завдання - 20 балів.

Критерії оцінювання:

За відповідь на питання з аналізу першоджерел:

20 балів - Критичний аналіз суті та змісту першоджерел щодо поставленого питання. Повний виклад фактів, ідей, результатів відповіді в логічній послідовності. Якісний аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку означеного питання. Повна доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції.

15 балів – Спроби критичного аналізу суті та змісту першоджерел щодо поставленого питання. Виклад в основному фактів, ідей, результатів відповіді. Частковий аналіз сучас-

ного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку означеного питання. Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції.

10 балів – Некритичний аналіз суті та змісту першоджерел щодо поставленого питання. Частковий виклад фактів, ідей, результатів відповіді в логічній послідовності. Спроби аналізу сучасного стану дослідження проблеми. Часткова доказовість висновків, спроба обґрунтування власної позиції.

5 балів – Спроби некритичного аналізу суті та змісту першоджерел щодо поставленого питання. Набір фактів, ідей, результатів відповіді без логічної послідовності. Наявність висновків, спроба обґрунтування власної позиції.

0 балів - Відсутність аналізу суті та змісту першоджерел щодо поставленого питання. Хаотичний виклад деяких фактів, ідей, результатів відповіді без логічної послідовності. Відсутність аналізу сучасного стану дослідження проблеми та розгляду тенденцій подальшого розвитку означеного питання. Відсутність висновків та логічної обґрунтованості власної позиції.

За відповіді на тестові завдання:

20 тестових завдань - по 1 балу за кожну правильну відповідь.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Охарактеризуйте етику як науку про мораль.
2. Проаналізуйте різницю між теоретичною і практичною етикою.
3. Доведіть, що добро і зло є провідними етичними категоріями.
4. Проілюструйте основні види морального зла.
5. Чи має бути добро з кулаками?
6. Дайте характеристику основним компонентам морально\свідомості.
7. Що таке моральні святини яка їх роль в структурі моральній свідомості
8. Дайте характеристику етиці моралі.
9. Проаналізуйте основні етичні проблеми в площині педагогічної етики.
10. Що таке біоетика і які існують головні проблеми в царині цієї галузі етики.

6.6 Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Загальний обсяг роботи студента – 30 год. З них лекції – 6 год., семінари – 4 год., практичні – 4 год., самостійна робота – 14 год., модульний контроль – 2 год.

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль 1. Історія релігій як галузь наукового знання (77 бали)		
Лекції (теми, бали)	Тема 1. Предмет етики в системі наукового знання (1 бал)	Тема 2. Поняття та структура моральної свідомості (1 бал)	Тема 3. Добро і зло як провідні етичні категорії (1 бал)
Семінарські заняття (теми, бали)	Предмет етики в системі наукового знання (11 балів)	Поняття та структура моральної свідомості (11 балів)	
Практичні заняття (теми, бали)	Добро і зло як провідні етичні категорії. (12 балів)		
Самостійна робота	Тема 1. Предмет етики в системі наукового знання. (5 балів)	Тема 2. Поняття та структура моральної свідомості. (10 балів)	Тема 3. Етичні категорії і поняття: традиція та сучасний стан (5 балів)
Поточний контроль (вид, бали)	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		
Семестровий контроль	-		

8. Рекомендовані джерела

Основні (базові)

1. Малахов В. Етика. Курс лекцій.-К.,2006.
2. Тофтун М.Г. Етика: Навчальний посібник. – К.: «Академія», 2005. – 416 с
3. Юрій М. Етика: Підручник. – К: Дакор, 2006. – 320 с.
4. Етика: Навчальний посібник /В.О. Лозовий, М.І. Панов, О.А. Стасевська.- К.,2002.
5. Мовчан В.С. Історія і теорія етики. Курс лекцій: Навчальний посібник.- Дрогобич, 2003
6. Степаненко В.Ф. Етика в проблемах і аналітичних задачах: Навчальний посібник.- К.,1998.
7. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. Підручник.- К.,1999

Додаткові

1. Проценко О.П. Етикет в просторі практичної філософії. – Харків, 2002.
2. Психологія професійної діяльності і спілкування.- К.,1997.
3. Ролз Д. Теорія справедливості.-К.,2001.
4. Шеломенцев В.М. Етикет і сучасна культура спілкування. – К., 2003.

Англомовна література

5. Alfano, Mark. Expanding the situationist challenge to responsibilist virtue epistemology. *Philosophical Quarterly* 62(247): 2011
6. Athanassoulis, Nafsika. 2000. A response to Harman: Virtue ethics and character traits. *Proceedings of the Aristotelian Society*, 2000
7. Doris, John, and Stephen Stich. As a matter of fact: Empirical perspectives on ethics. In *The Oxford handbook of contemporary philosophy*, ed. Frank Jackson and Michael Smith, 114–152. Oxford: Oxford University Press, 2005
8. Mary Mothersill, ‘Hume and the Paradox of Taste’, in *Aesthetics: A Critical Anthology*, ed. George Dickie, Richard Sclafani, and Ronald Roblin (New York: St Martin’s, 1989)
9. Merritt, Maria W., John M. Doris, and Gilbert Harman. Character. In *The moral psychology handbook*, ed. John Doris, 355–401. Oxford: Oxford University Press. 2012
10. Vargas, Manuel.. Situationism and moral responsibility. In *Decomposing the will*, ed. Andy Clark, Julian Kiverstein, and Tillmann Vierkant, 325–350. New York: Oxford University Press. 2013
11. Timothy Williamson, *Identity and Discrimination* (Oxford: Blackwell-Wiley, 2013),
12. Claudia Garcia Serpa Osorio-de-Castro. Conflicts surrounding individual and collective aspects of ethics in health emergencies. /–Etiks-behaveor/ --5 – 2021
13. Paulsell, Michael J. Quests for Wisdom: Religious, Moral and Aesthetic Experiences in the Art of Living in Perilous Times. 11 Nov. 2020.
14. Paulsell, Stephanie. “Seeking Wisdom in Community.” Quests for Wisdom: Religious, Moral and Aesthetic Experiences in the Art of Living in Perilous Times. 7 Oct. 2020

